سیمفۆنیایەك بۆ هۆرامان

نوسینی: محەمەد عەبدە ئەمین

کاتێك منیش وەك هەموو کوردێکی خاسیێژدۆست دەستمکرد بە خوێندنەوەی هۆنراوەکانی مەولەویی مەزن هێندەی پێنەچوو هۆگریان بووم و بوونە خولیای جوا نخوازیی بیرو هەست و دەروونم. لەسەرەتادا دەمویست کەنارە و کەنار تەنکارەکانی گۆمی فراوانی هۆنراوەکانی تەییکەم و کەموزۆر چەشە لە هۆنراوەکانی وەربگرم و خۆم لەقەرەی فرەلایەنییەکانیان نەدەم. بەڵام تەنکاوی چی! هەر دەستمکرد بە چوونە ناوی بینیم کەنارەکانی وەك ناوەڕاستەکەی قوڵ وبێ بن بوون، ئیتر من هێندی بەبێ ئەوەی لەشوێنێکدا بگیرسێمەوە خلیسکامە ناو ئەو دەیایەوە و ئەرمە شە پۆلی یەك لەدوای یەکی هونەری ڕەوانبێژی ڕایدە پێچامە ناو کۆڕی ئەرمەئاهەنگی پڕ پەند و ەزموونی جۆراوجۆری ژیانەوە. زمانێکی هۆنراوەیی سوك و ئاسان، واتای چڕوپڕ، مەبەستی ڕون و بێگرێ، کێش و ترپەی نەرم و ئاهەنگدار خوتووکەی هەستە ئامادەکانیان دەدا و تامەزرۆیی دەدانێ بەروە ڕۆچوونێکی قوڵتر و چەشەوەرگرتنێکی مەزەدارتر. لەو ڕێڕەوەمدا دەمدی مەولەوی هەرگیز بۆی نەکراوە نەبێژێت، هەرگیز بۆی نەکراوە نەبەخشێت.

بێگومان لێکۆڵینەوە لە هۆنراوەکانی مەلا عەبدولڕەحیمی تاوەگۆزیی پایەبەرزدا نە بە تاکە یەك کەس، نە لەیەك دەرفەت و نە لەیەك لایەنیاندا تەواو دەبێت. بۆیە بڕیارمدا دەربارەی یەك لەو لایەنە بێهاوتا و

هونەرییانەی ئەو هۆنەرە و ئەو پیرۆزیرە بلیمەتە بدوێم، کەئـەوەش لایـەنی مۆیقاسازییە لە دێڕ و وشە و پیتـەکانی نـاو هۆنراوەکـانی و ڕەنـگ دانـەوەی لەلای ئێمەی خوێنەران و گوێلێگران.

لەسـەرەتادا پـاش خوێندنـەوەی ڕیـز دوای ڕیـزی هۆنراوەکـانی کەوتمـە خولیــای ئــەوەی کــە بۆچــی ئــەو هۆنراوەنــە لــە ڕووی ئــاوازداری و مۆسیقاسازییەوە تاڕادەیەك یەك شێوەیی و هاوڕەزمییان پێوە دیاربوو؟ ئـەوە بەلامەوە نـامۆ بـووو کـە ئـەو هۆنـەرە مەزنـە هەرتـەنیا بـە بەهرەمەنـدێتی خۆرسـکیی خـۆی هۆنـاروەی وتبێـت و هـەر لەبـەربووره پـەیی بـە هونـەرە ڕەوانبێژییـەکان بردبێـت، چـونکە بـەکارهێنانی ئـەو هونەرانـە لـەو ڕادە بەرزەدا پێچەوانەی ئەوەی پێدەوەتم. هەتا دەهات ئەوەم بۆ دەردەکـەوت کـە مەولـەوی سـەرەڕای بەهرەمەندییـە خۆرسکییەکەی شـارەزایی زانـستیانە و ڕۆشـنبیرانەی لـە هونـەرە ڕەوانبێژییەکانـدا هـەبووە. بـەلام سـەبارەت بـە ئـاوازداری و مۆسیقاسـازی پرسـیارەکەم لـەلا هـەر بـەبێ وەلام مایـەوە تـا گەیشتمە خوێندنـەوەی ئەوچـامەیەی کـە وەلامـی نامەکـەی یـان چـامەکەی هۆنـەری ناودارمـان (ئەحمـەد بـەگی کۆماسـی)ی پێدەداتـەوە، کـە لـە هۆرامانـەوە بـۆی ناردبوو، ئـیتر لەوێـدا هـەوری پرسـیارەکەم ڕەوییـەوە و تێگەیشتم لەوەی پێویستبوونی ئاوازداری و مۆسیقاسازی لەلای مەولـەوی لـە چ ئاسـتێکی پلـە بـەرزدا بـووە، نـەك پلەبـەرز بـەڵکو لـە چ ڕاددەیـەکی بێهاوتاییـدا بـووە. بۆیـەش دەڵـێم بێهاوتـایی چـونکە باوەڕناکـەم هـیچ هۆنەرێکی تر، نەك لەناو کورددا بەڵکو لەهەموو جیهاندا بۆنـە و مەبەسـت و شێوازی دەربڕینی بەو شێوە جوان و شۆخە تێکەڵ بەیەکتر کردبێت. چـۆنیەتی ڕوودانی ئەوەش ئەوەیە وا لە خوارەوە لێی دەدوێم، وەك نووسەری بەڕێز مـەلا عبدالکریمی موددەڕیس دەیگێڕێتەوە کە :

ئەحمەدبەگی کۆماسی لە هۆرامان دەبێت. شاییەکی گەورە و گەلێك خۆشی تیادا دەگێردرێت، بە بەزم و ڕەزمی ڕشبەڵەك ئەو شاییە گەرم دەکرێت. ئەمەندە خۆشدەبێت خاڵۆی کۆماسی بەچامەیەك ئەو شاییە لێدوودەکات و دەینێرێت بۆ مەولەوی. ئەحمەد بەگ لەو خۆشی و شادییەدا هاوڕێ دێرینەکەی دێتەوەیاد و خۆزگەی ئەوە دەخوازێت ئەویش لەوێ بووایە. لێرەدا من سووسەی ئەوە دەکەم خاڵۆی کۆماسی ویستوویەتی هەستی ناسك و دڵتەڕیی مەولەوی بهەژێنێت و بۆ وتنی هۆنراوەیەکی شایان و شیاو بەو بەزموڕەزمە بجوڵێنێت و زانیویشێتی ئاواتەکەی دێتەدی.

جا وەڵامەککەی مەولەوی مەزنمان بۆ ئەحمەد بەگی هاوڕێی لە سێ بەشدا لەڕووی مۆسیقاسازییەوە خۆی پیشاندەدات. بەشی یەکەمی کە بریتییە لە دوو دێر هۆنراوە، تیایاندا بە تاسەیەکی گڕسەندووەوە خۆشوازی لەنامە شیرینەکەی دەکات و بەمۆسیقاسازیەکی ژیلەمۆییەوە دەفەرموێت:

نامەی نەفتینت یەك ڕۆ باد ئاوەرد
کڵپەی بڵێسەی کوورەم زیاد کەرد
دەلاڵەت جۆشۆ چۆن ڕۆی ئازادی
گەرمەی گەرم نزم بەزمی پڕشادی

لەبەشی دووەمی هۆنراوەکەدا دەکەوێتە لێدووەی شایی و ڕەشبەڵەکی هۆرامان و دێژترین بەشی هۆنراوەکەیە. ئالەم بەشەدا زرنگەی وشە و خرنگەی پیتە پڕساز و ئاوازەکانیان وەك سیمفۆنیایەکی پایەبەرز و بێهاوتا بەرگوێ دەکەون. وشەو پیتەکانی ناو دێری هۆنراوەکانی بە

شێوەیەك داوەتە پاڵ یەك زیلە و زایەڵەیان هاوناهەنگییەکی ئەوتۆ دەدەن بەگوێی خوێنەر و گوێلێگردا هەستدەکرێت لەناو گەرمەی ڕەشبەڵەکێکی پڕ لە ڕەنگ و باقوبرِیق و بەزمورەزمی موسیقایەکی مەزنی کەم هاوتادا خۆیان هاوبەشی دەکەن. ئا ئەمەیە پێی دەوترێت سیمفۆنیا. هەرجارێك ئەم چامەیە دەخوێندمەوە، کە لە خوێندنەوەی هەرگیز هیلاك نابم، جار دوای جار دڵنیاتر دەبم لەوەی ئەگەر مەولەوی مەزیکژەنێك بوایە سیمفۆنیاکانی لەوانەی بیتهوڤن و مۆزارت و ئەوانی تر کەمتر نەدەبوون، ئەگەر بەرزتر نەبوونایە.

ئینجا فەرموون با پێکەوە گوێ لەبەشی دووهەمی ئەو چامە زێرینە بگرین کاتێك ئەو مرۆڤە زرنگە، ئەو هۆنەرە گوێ سووکە، ئەو چاوتیژە و ئەو زمانپاراوە گەوهەرەکانی ئەو ڕەشبەڵەکەی هۆرامان دەهۆنێتەوە:

سەدای لاو هەی لاو زڕەی زەڕ زنجیر
سلسلە و بانیسەر بەنزڕی ولاکیر
زیلەی گوارە و زڕەنگەی زنگڵەی زەڕ
لەرزەی نەونەمام لەرەی لیمۆی تەڕ
شەوق زەرق بەرق، فەرق زەڕکلاو
ورشە و پرشەی خووی کوڵم بۆ گولاو
شەقە و تەقەی گەرم، چاپڵە و چیلەی نەرم
چریکەی وەناز، تریکەی وەشەرم
سەمای دەسمالان، ڕەمای نەوهالان

نەمای مەلالان، نمای وەشحالآن
چفەی گەردن کەچ مەرگی من چێش واچ
خاین وەخەفەت نەزان جگەرپاچ
لارەی قەتارەی لاو شەدەلاران
ئیشارەی کەم کەم پەنجەوشاران
شاخەو شریخەی خخشڵ نیمە ڕەنگ
فرەی فۆتەی شۆڕ پاژنۆی گوڵەنگ چەنگ
خشە و خشپەی خاس، ترپەی پەنجەی کەوش
عیشوە و نەزاکەت گریشمەی بێ خەوش
وە لیمۆی ئالآی کالآی بالآی شەنگ
قرچە و چۆقەی جەرگ دڵ وە خەمان تەنگ
خەمیاو چەمیای ناز نیمچە کناچان
دەنگ هەی شاباش نەوجەوان واچان
شاباش شادی شەیدای شاباشان
خاس خاس کزەی سۆز دەروون خاش خاشان

لەبەشی سێهەمی چامەکەیدا کاتێک ئیتر ڕمبەی هەڵپەڕکێ و ڕەزمی مۆسیقا پێویستیی پێنامێنێت مەولەوی ساز و ئاوازەکە خامۆش و پڕ سۆز دەکات و ئاوازدارییەکی تر دەداتە ئەو دێڕە ئاخونۆفاویانەی کۆتایی چامە زێڕینەکەیی پێ دەهێنێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەفەرموێت:

یاران یاوەران های دەردەداران
بەیدێ بکەردێ من سەنگەباران
جە نەحسی تاڵە و جە بەدئیقبالیم
هەرکۆ فرسەتەن من یاگە خاڵیم
رووی ئەو شیوەنان دەی ئەجەل بووری
ئەوبەزم شیرین مایەی هەر شووری
تا وەرەنگ زەرد چوون خەزانەوە
سیم ساف هەرس کەسنەزانەوە
هەرلایێ بادەی شەوقیوەم وەرد
یەکسەر سەر چون گیان شاباشم کەردا
خاڵۆ گیان ئامان پەی ئەونەمامان
گیان دان وە مۆبەت پەی مەعدووم ئامان

وەك گوێتانلێبوو مەولەوی بە توانای بەرزی، بەلێزانینی وەستایانەی و هونەرمەندێتیی شارەزایانەی چ مۆسیقایەکی پڕ ئاهەنگ و بەزم و ڕەزماویی ئاڵاندووەتە بۆنە و مەبەست، و بە هەرکەسێکیان چ شێوازێکی دەربڕینیان لە کەشکەلانی هۆنراوەبێژیدا پێکهێناوە.

ئێستا لە کۆتاییدا پێم باشە کە بڵێم هیچ کام لە هۆنراوە و چامەکانی ئەو هۆنەرە ڕێزدار و بە شکۆیەمان ناونیشانی پێوە نییە، بۆیە ڕێگەم بە خۆم دا ئەو چامە زێڕینە گەوهەردارەی ناوبنێم (سیمفۆنیایەك بۆ هۆرامان).
هیوادارم ئەوانی تریشی هەریەکەیان ناوێکی گونجاوی بۆ بدۆزرێتەوە.

هەزار سڵاو لە گیانی پاك و زیندووی ئەو هۆنەرە مەزنەمان، مەولەوی خۆشەویست و پیرۆز.